

MECHANISMS AND DIDACTIC SUPPORT MODEL FOR DIRECTING STUDENTS TO A PROFESSION IN PROFESSIONAL EDUCATION

Shomirzayev Bakhtiyor Nazarovich

Gallaorol district polytechnic school No. 2 130400. Uzbekistan, Jizzakh region, Gallaorol district, Olimlar neighborhood, X, Ziyatov street, 2. E-mail: bakhtiyorshomirzayev74@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255551>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

KEYWORDS

Vocational guidance, vocational education, didactic model, mechanism, student, educational technologies, integration, module.

ABSTRACT

This article analyzes the mechanisms applied in vocational guidance of students in vocational education institutions and proposes a conceptual model of didactic support required for the effective organization of the educational process. The proposed model encompasses the continuity, flexibility, and advancement of vocational guidance through the use of digital technologies.

МЕХАНИЗМЫ И МОДЕЛЬ ДИДАКТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ УЧАЩИХСЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шомирзаев Бахтиёр Назарович

Галлааральский районный политехнический техникум № 2, 130400. Узбекистан, Джизакская область, Галлааральский район, мкр-н Олимлар, ул. Зиятова, 2.
E-mail: bakhtiyorshomirzayev74@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255551>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

KEYWORDS

Профессиональная ориентация, профессиональное образование, дидактическая модель, механизм, обучающийся, образовательные технологии, интеграция, модуль.

ABSTRACT

В статье анализируются механизмы профессиональной ориентации обучающихся в организациях профессионального образования и предлагается концептуальная модель дидактического обеспечения, необходимого для эффективной организации образовательного процесса. Предлагаемая модель предполагает непрерывность, гибкость и развитие профессиональной ориентации на основе цифровых технологий.

PROFESSIONAL TA'LIMDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH MEKANIZMLARI VA DIDAKTIK TA'MINOTI MODELI

Shomirzayev Baxhtiyor Nazarovich

G'allaorol tuman 2-son politexnikumi 130400. O'zbekiston, Jizzax viloyati, G'allaorol tumani, Olimlar mahallasi, X, Ziyatov ko'chasi, 2-uy.

E-mail: baxtiyorshomirzayev74@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255551>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

KEYWORDS

Kasbga yo'naltirish, professional ta'lim, didaktik model, mexanizm, o'quvchi, ta'lim texnologiyalari, integratsiya, modul.

ABSTRACT

Ushbu maqolada professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishda foydalaniladigan mexanizmlar va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan didaktik ta'minot konseptual modeli tahlil qilinadi. Taklif etilayotgan model, kasbga yo'naltirishning uzviyligi, moslashuvchanligi va raqamli texnologiyalar asosida rivojlanishini o'z ichiga oladi.

Professional ta'lim tizimi o'z oldiga mehnat bozorining real ehtiyojlariga javob beruvchi, ijtimoiy faol, mustaqil fikrlovchi, kasbiy kompetensiyaga ega kadrlarni tayyorlashni maqsad qilib qo'ygan. Ushbu maqsadga erishishda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish jarayonining samarali tashkil etilishi muhim o'rin tutadi. Shuningdek, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun didaktik ta'minotni kompleks, zamonaviy va moslashuvchan model asosida tashkil qilish zarurati ortib bormoqda. Bu esa kasb-hunarga yo'naltirish mexanizmlarining izchil va tizimli faoliyat yuritishini talab qiladi.[2]

Zamonaviy kasbiy ta'lim tizimida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish jarayoni samaradorligi ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. O'quvchilarni to'g'ri kasb tanlashga yo'naltirish nafaqat shaxsning o'zini anglashiga, balki jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy ehtiyojlariga mos mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi. Shu bois, kasb-hunarga yo'naltirish mexanizmlarini samarali tashkil etish uchun ularni didaktik ta'minot bilan birlashtirgan model ishlab chiqish zarur. [3]

Kasb-hunarga yo'naltirish – bu shaxsning qobiliyatlari, qiziqishlari va ijtimoiy bozor talablariga mos keladigan kasbga yo'naltirilishi jarayonidir. U quyidagi maqsadlarni o'z ichiga oladi:

- O'quvchining kasbiy identifikatsiyasini shakllantirish;
- Kasb tanlashda ongli qaror qabul qilishni ta'minlash;
- Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash;
- Bozordagi mehnat talablariga mos mutaxassisliklarni tayyorlash.

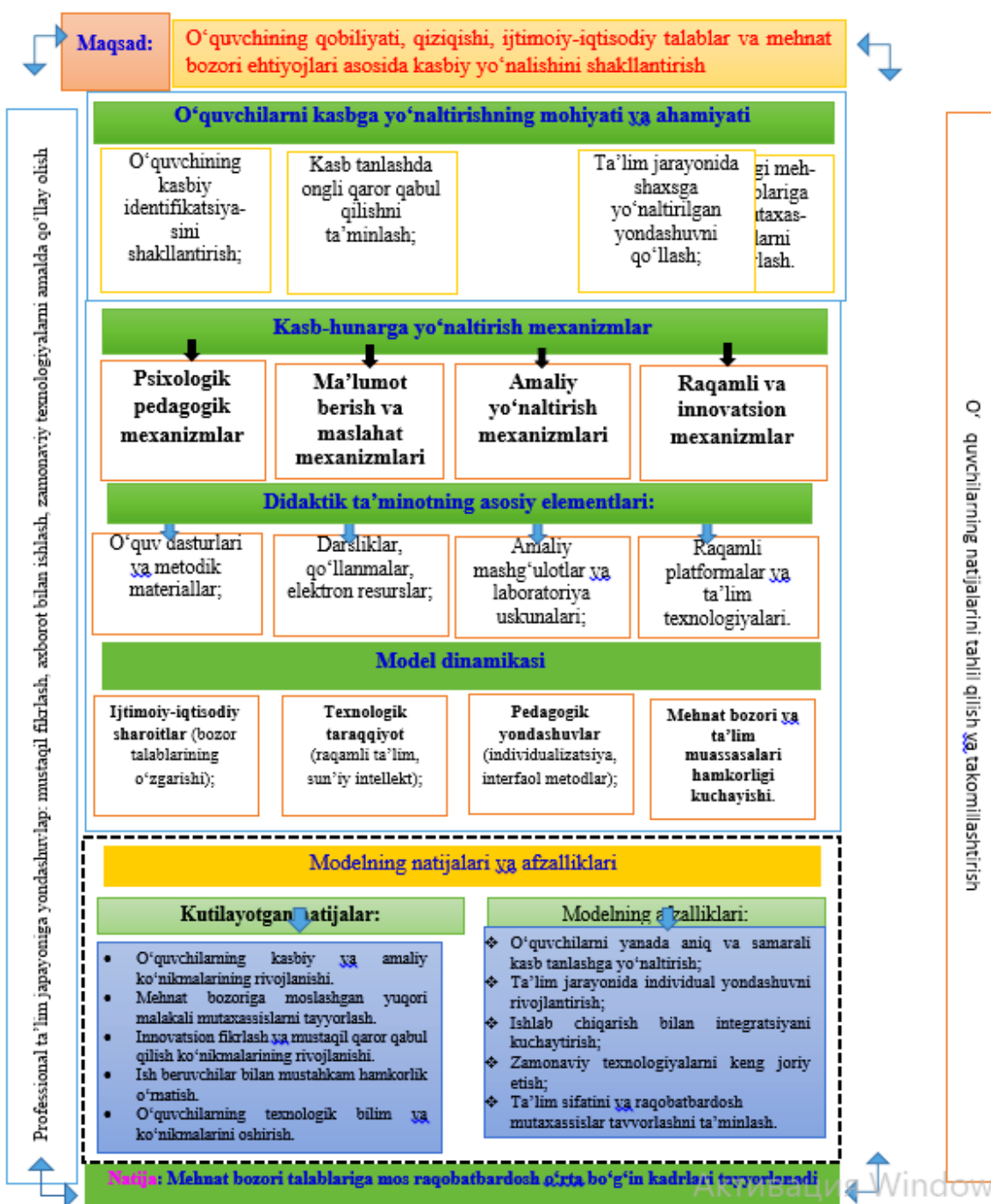
Kasb-hunarga yo'naltirish jarayoni murakkab tizim bo'lib, unda turli pedagogik va tashkiliy mexanizmlar o'zaro integratsiyalashgan. Ushbu mexanizmlar quyidagilarga bo'linadi: [3]

❖ **Psixologik pedagogik mexanizmlar** - o'quvchilarning qiziqish, qobiliyat va shaxsiy xususiyatlarini aniqlash uchun diagnostika vositalari (testlar, anketalar, suhbatlar). Shaxsga mos kasb yo'nalishini aniqlash va individual kasbiy yo'l xaritasini ishlab chiqish.

- ❖ **Ma'lumot berish va maslahat mexanizmlari** - kasblar va ish bozorining talablari haqida ma'lumotlarni yetkazish. Kasbga oid ko'rgazmalar, seminarlar, interfaol mashg'ulotlar tashkil qilish. Karyera konsultatsiyalari.
- ❖ **Amaliy yo'naltirish mexanizmlari** - ishlab chiqarish amaliyotlari, kasbiy mashg'ulotlar, dual ta'lim shakllarini joriy qilish. Kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish uchun maxsus loyihalar va treninglar.
- ❖ **Raqamli va innovatsion mexanizmlar** - onlayn platformalar, sun'iy intellekt yordamida shaxsga mos kasb yo'naltirish tizimlari. Virtual laboratoriyalar, simulyatorlar, AR/VR texnologiyalari. [9]

O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish mexanizmlari va didaktik ta'minoti modeli

Didaktik ta'minot – bu ta'lim jarayonida kasbiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish uchun zarur bo'lgan metodik, ma'lumot, texnik va innovatsion vositalar majmuasidir. U o'quv jarayonining sifatini va samaradorligini ta'minlaydi.

Didaktik ta'minotning asosiy elementlari quyidagilar: [2]

- O'quv dasturlari va metodik materiallar;
- Darsliklar, qo'llanmalar, elektron resurslar;
- Amaliy mashg'ulotlar va laboratoriya uskunalar;
- Raqamli platformalar va ta'lim texnologiyalari.

Professional ta'limda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va didaktik ta'minot mexanizmlarining o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydigan kompleks tizim sifatida tushuniladi. Ushbu model shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni, zamonaviy texnologiyalarni va bozor ehtiyojlarini uyg'unlashtiradi. [2]

Model tarkibi

Tarkibiy qism	Ta'rif	Vazifalar
Diagnostika bo'limi	O'quvchilarning qobiliyatlari va kasbiy qiziqishlarini aniqlash	Shaxsiy kasbiy portfel yaratish, yo'naltirish uchun ma'lumotlar yig'ish
Ma'lumot taqdimoti	Kasblar va mehnat bozori haqida to'liq ma'lumotlarni yetkazish	Kasb tanlash jarayonida yordam berish, interfaol maslahatlar
Amaliyot va mashg'ulotlar	Ishlab chiqarish amaliyoti, loyihalar va treninglar	Kasbiy ko'nikmalarni mustahkamlash, ish joyiga tayyorlash
Didaktik vositalar	O'quv materiallari, elektron resurslar, interaktiv platformalar	Ta'lim jarayonini samarali qilish, o'quvchilarni qiziqtirish va motivatsiya yaratish
Innovatsion texnologiyalar	VR/AR, sun'iy intellekt, onlayn diagnostika vositalari	Kasbga yo'naltirishni shaxsga moslashtirish va raqamlashtirish
Baholash va nazorat	O'quvchilarning o'zlashtirish darajasi va kasbiy mosligini baholash	Ta'lim sifatini oshirish, yo'naltirish samaradorligini o'lchash

Kasbiy ta'limda kasbga yo'naltirish va didaktik ta'minot modeli doimiy ravishda quyidagi omillar ta'sirida yangilanadi:

- **Ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar** (bozor talablarining o'zgarishi);
- **Texnologik taraqqiyot** (raqamli ta'lim, sun'iy intellekt);
- **Pedagogik yondashuvlar** (individualizatsiya, interfaol metodlar);
- **Mehnat bozori va ta'lim muassasalari hamkorligi kuchayishi.**

Ushbu model asosida kasbiy ta'lim muassasalari quyidagilarni amalga oshirishi lozim:

- O'quvchilarni yanada aniq va samarali kasb tanlashga yo'naltirish;
- Ta'lim jarayonida individual yondashuvni rivojlantirish;
- Ishlab chiqarish bilan integratsiyani kuchaytirish;

- Zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish;
- Ta'lim sifatini va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashni ta'minlash.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, kasb-hunarga yo'naltirish mexanizmlari va didaktik ta'minot tizimini yagona modelga birlashtirish professional ta'limda o'quvchilarni samarali tayyorlashning asosiy omili hisoblanadi. Bunday model o'quvchilarning individual xususiyatlari, zamonaviy bozor talablariga javob beruvchi kompetensiyalarni shakllantirish va ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda bu model raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar bilan yanada boyitilib, professional ta'limning asosiy platformasiga aylanishi kerak. [9]

Professional ta'limda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish – bu faqatgina bir martalik tadbir emas, balki uzluksiz, tizimli va kompleks yondashuvni talab qiladigan jarayondir. Ushbu jarayonni mukammal tashkil qilish uchun samarali mexanizmlarni ishlab chiqish va didaktik ta'minotni zamon talablari asosida loyihalash kerak.

Ilmiy tadqiqot va izlanishlar jarayonida quyidagi taklif va taxsiyalar ishlab chiqildi:

1. Har bir professional ta'lim muassasasida kasbga yo'naltirishga oid **individual rivojlanish kartasini** joriy etilish;
2. Raqamli texnologiyalar asosida **kasb tanlash simulyatorlari** ishlab chiqish;
3. Pedagoglar uchun **kasbga yo'naltirish metodikasi** bo'yicha maxsus (DMO - doimiy malaka oshirish) kurslari tashkil etish;
4. O'quvchi, ota-ona va ustoz o'rtasida **feedback** tizimini yaratish.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6108-son Farmoni, 2020-yil.
2. Ismoilov, B. Didaktika va ta'lim texnologiyalari. Toshkent, 2020.
3. Abdurahmonova G'. "Professional ta'lim metodikasi", Toshkent, 2021.
4. Rasulova, N. Kasb-hunarga yo'naltirish metodikasi. Toshkent, 2021.
5. Karimov, A. Kasbiy ta'lim va mehnat bozori: nazariya va amaliyot. Toshkent, 2022.
6. Karimova D. "Kasbga yo'naltirish nazariyasi va amaliyoti", Toshkent, 2022.
7. OECD. Career guidance in the digital age. 2022.
8. Рахматов, Ф. О., & Нуриев, К. К. (2022). Исследование плодов дыни как объекта технической переработки. Илмий мақолалар тўплами, 330.
9. Нуриев, К. К., Рахматов, О., Кадирова, Р. С., & Рахматов, О. О. (2015). Биоконверсия органических отходов растительного происхождения в условиях Узбекистана. In Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства (pp. 468-470).
10. Джураев, А. Ж., Нуриев, К. К., & Юсуфалиев, А. (2003). Разработка высокоресурсных лап для культиваторов. Тракторы и сельскохозяйственные машины, 2, 42-43.
11. Raxmatov, F. O., Raxmatov, O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2021, October). Combined dryer with high efficiency for drying high-moist agricultural products. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 868, No. 1, p. 012076). IOP Publishing.

12. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.
13. UNESCO. "TVET strategy 2023–2030: Transforming technical and vocational education and training for successful and just transitions".
14. UNESCO. Digital transformation in TVET. Paris, 2023.